

L'eccehomo i l'axioma

Formes com *jesomia*, *medecina* i *patracol* provenen de mots savis —*fisionomia*, *medicina* i *protocol*, respectivament— que han estat popularitzades, és a dir, deformades pel parlar popular. És evident que sense la pressió del llenguatge culte, de l'escola, dels mitjans de comunicació, una deformació semblant hauria afectat moltes altres formes sàvies. I en realitat s'ha esdevingut així, però només aquelles formes —deformades— que han arribat a ésser molt usuals i esteses, gairebé podríem dir tradicionals, han aconseguit la sanció oficial de què avui gaudeixen els tres exemples indicats. Que en molts casos aquestes deformacions constitueixin fenòmens aïllats, o fins i tot individualitzats, no ens autoritza a atribuir-les a la ignorància, si més no el sentit despectiu del terme, perquè, en realitat, més que d'una deformació caldria parlar d'una conformació d'una forma estranya, insòlita o nouvinguda, a les característiques essencials d'una llengua, a les quals obeeix, inconscient, el parlant.

Ja no és tan corrent, tan mateix, que aquest procés de deformació d'una forma culta en boca del poble condueixi a una altra forma realment existent. Una cosa és que hi hagi qui confongui la *democràcia* amb la *demografia*, o que digui *el naufragi universal* quan en realitat vol dir *el sufragi universal*. Les confusions d'aquesta mena són prou freqüents però, com hem dit, es redueixen a meres anècdotes individuals. Però ja és un fenomen de caràcter general i digne d'ésser posat en relleu el procés de deformació del mot *eccehomo* que ha conduït a pronunciar-lo com *axioma*! El mot *eccehomo*, que trobem recollit al Diccionari

acadèmic, designa la representació de Jesucrist coronat d'espina com el presentà Pilat al poble, i resulta de la grafia aglutinada de l'expressió llatina «*ecce homo*» —que figura a la versió en aquesta llengua de l'evangeli de sant Joan— i que significa «*heus ací l'home*». Aquest mot és també usat popularment per a designar algú que ha sortit nalrat, malparat, abatut, etc., d'un accident, d'una baralla, d'una malaltia, etc., però amb una pronúncia comprensiblement alterada, tant més que hom deu haver oblidat en molts casos el sentit original del mot, i que revesteix diverses formes, la més usual de les quals, almenys segons la nostra coneixença, és la que coincideix amb la del mot *axioma*, que com se sap significa «*veritat que no necessita demostració*», coincidència que, és clar, no ha de deixar de sobtar algú. Dit altrament, més d'un es deu sorprendre de sentir dir, per exemple, *Va fer una volta de campana i va quedar fet un axioma*.

Malgrat aquesta pronúncia general hom convé de continuar escrivint *eccehomo*. Però la grafia *axioma*, per *eccehomo*, té ja, si més no, un precedent literari: *El senyor Vicenç de Pastor, que encorbat! Sembla un axioma!* («*Tereseta que baixava les escales*», de Salvador Espriu, dins *Narracions*, Col·lecció «*Antologia Catalana*»). En la versió d'aquest conte dins *Adriadna al laberint grotesc*, Aymà, 1950, aquesta frase encara no hi figura.) I no és gens difícil de suposar que el seu il·lustre autor la justificaria dient que «*a Sinera ho pelarem sempre així*».